

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd:

Grupp:

Mål: 34.

Martin Weiss:

Äskeriakare; hapsell.

v. Holzhausen
Stroberle, Johann
Wiedmaier, Franz
Moser
Fick, Hans
Tesarek, Till
Gmoser
Wildmann
Meyer
Gentz
Styhler
Heigl

Utdrag ur personligt och strängt förtroligt handbrev från
t.f.Chargé d'Affaires Hammarskjöld, Wien, till utrikesrådet
Dahlman, dagtecknat den 16 augusti 1951. (Överlämnat till komm.
Danielsson för kännedom den 23 augusti 1951.)

- - - - -

H. (= Holzhausen) hade under slutet av kriget tillfångatagits och så småningom i januari 1946 hamnat i ett lager i Tjerepowitz (norr om Wolodka), där han stannat till september 1947, då han överfördes till Ivanowo. Under sin vistelse i Tjerepowitz hade han ofta talat med en österrikisk reservkapten Martin Weiss, född 1898, vilken tillhört en hög stab (Oberfeldkommendantur) i Lublin och där tillfångatagits i mitten av sommaren 1944. Han hade tillsammans med sin chef, en general Moser, under 1944 förts till Butirka-fängelset i Mosvka, där han stannat i 9 månader till omkring mitten av 1945. I Butirka hade han sammanträffat med en svensk diplomat, Holzhausen ville t.o.m. minnas, att han nämnt namnet Wallenberg. H. hade enligt egen uppgift särskilt fäst sig vid denna Weiss' berättelse, då han ej kunnat för sig förklara vad en neutral svensk diplomat hade att göra i ett sovjetiskt statsfängelse. Weiss har troligen inte återvänt ur fångenskapen - detta skall jag dock söka kontrollera. Av Holzhausen har jag fått namnet på ytterligare en person, Stroberle, son till presidenten för högsta domstolen, för vilken Weiss kan ha berättat sin historia och med vilken jag skall söka kolla uppgifterna.

- - - - -

1287

Utdrag ur personligt och strängt förtroligt handbrev
från utrikesrådet Dahlman till envoyén Lagerberg, Haag,
dagtecknat den 3 oktober 1951.

Såsom Du ju har Dig bekant, fortsätta alltjämt våra
efterforskningar i det tragiska fallet Raoul Wallenberg. I
dagarna har en uppgift ingått, att en österrikare, Johann
Stroberle, son till presidenten i högsta domstolen i Österrike,
under krigsfångenskap i Ryssland suttit i lägret Tjerepowitz, där
han sammanträffat med en österrikisk reservkapten vid namn Martin
Weiss, som ännu icke återsänt från krigsfångenskapen. Denne
Weiss skulle ha berättat för Stroberle, att han sammanträffat
med en svensk diplomat i Butyrka-fängelset i Moskva sommaren
1945. - - - - - (se doss.4)

Avskrift av chiffrertelegram från beskickningen i
Haag till UD, avsänt den 5 oktober 1951.

16.

För Dahlman.

S. uppger sig haft ringa kontakt med Weiss, som
intet nämnt om några som helst svenskar. Han hade
över huvud taget ej hört något om några svenskar i
rysk fångenskap. Brev följer med SAS-plan söndag
eftermiddag.

Betr.brevet se doss.nr 4.

Utdrag ur strängt förtroligt handbrev från attaché
Hammarskjöld, Wien, till utrikesrådet Dahlman, dagtecknat
den 22 oktober 1951.

- - - - -

1. Weiss har enligt vad vi kunnat konstatera ännu icke
återvänt från fångenskapen. Se härom f.ö. mitt hbr 15/9,
sista stycket.

- - - - -

Utdrag ur "Resebérättelse över resa i Tyskland, Österrike och Schweiz under tiden 25/11 - 12/12 1951".

(Danielsson) Se 19 TB

Franz Wiedmaier berättade: - - - -

Under vistelsen i zon III i Krasnogorsk lärde Weidmaier känna en österrikisk major, diplomingenjör, vilken bor i Wien. Wiedmaier kunde dock icke vid tillfället erinra sig namnet, men han lovade meddela detta i brev till undertecknad, om han lyckades erinra sig namnet. Under sin vistelse i något av de ryska lägren lärde Wiedmaier känna en österrikisk Hauptmann vid namn Martin Weiss (jmf. von Holzhausens berättelse). Kunde ej erinra sig lägrets namn. På fråga, om han icke hört omtalas någon general Moser, svarade han nekande. - - - - -

Utdrag ur P.M. Uppllysningar rörande general Moser.

- - - - -
E (=sjuksystemen Johanna(?) Eberhart) meddelade, att hon, liksom stabens övriga sjuksköterskor kunnat rädda sig från Lublin endast tack vare Hauptmann Weiss' hjälp. Från Weiss hade hon efter dennes tillfångatagande icke mer hört men visste, att han tillhört stabens avdelning I C Abwehr. Befattningshavare inom dessa avdelningar hade erfarenhetsmässigt mycket svårt att få återvända ur krigsfångenskapen. E. angav nedan uppräknade medlemmar av Lublin-staben, vilka kunde antagas sitta inne med uppllysningar rörande Weiss och övriga stabssmedlemmars öden: - - -
forts. se doss.29.
- - - - -

Wien den 31 december 1951

1946

Bil. 3 till handbrev Envoyé Belfrage-
Utrikesrådet Dahlman 2.1.1952.

P.M.

rörande lägret Tjerepowitz.

Källa: Baron Kurt von Holzhausen, Steyerling, 28 december.

Tjerepowitz bestod egentligen av två olika med en halvmils
avstånd mellan varandra upprättade läger:

1. Arbetsläger nr 7185
2. "Erholungslager" nr 7437.

Det senare omfattade huvudsakligen officerare, v. Holzhausen,
Weiss, Strobele m.fl. befunno sig i läger nr 7437 (lägernumret be-
kräftat av sjuksystem Eberhart på tal om någon av Weiss' medfångar)
i den s.k. österrikarebaracken.

Enligt von Holzhausen betyder sjuan i de ovan angivna läger-
numren, att lägren ligga inom "området Volodka". Denna på ett visst
system tydande uppgift torde eventuellt kunna vara av intresse i
identifieringen av det eftersökta lägret nr 1156 genom jämförelse med
dislokationen av andra läger med fyrsiffriga nummer vars första siff-
ra är 1. Jämförelse torde endast kunna göras med lägernummer avseende
samma tidpunkt som von Holzhausens vistelse i Tjerepowitz januari 1946
- september 1947.

Wien den 31 december 1951.

K

1288

1946

Bil. 2 till handbrev Envoyé Belfrage-
Utrikesrådet Dahlman 2.1.1952.

P.M.

rörande Oberleutnant von S.

Källa: Baron Kurt von Holzhausen, Steyerling, 28 december.

Utom Oberleutnant Strobele (nu som bekant bosatt i Holland)
mindes von Holzhausen nu även en annan krigsfånge, som eventuellt
kan ha blivit delaktig av Weiss' berättelse. Denne var liksom
Strobele Oberleutnant och i det civila skådespelare. Hans namn
mindes von Holzhausen endast som "von S.". Strobele torde känna
honom väl personligen.

Sien den 31 december 1951.

K

Utdrag ur PM ang. Samtal med förutvarande officeren Wolfgang Zorn,
Grünwalderhof bei Patsch/Tirol.

- - - - -
Under tiden januari 1946 till september 1947 hade Z. i
Tjerepowitz sammanträffat med Hauptmann Weiss, vilken då
varit den antifascistiska lagerchefen, och vilken innehade
ledningen över den österrikiska bataljonen i lägret. Om Weiss
rådde delade meningar. Enligt Z. lär han i några fall hava
försökt skaffa sig ryssarnas förtroende på några kamraters be-
kostnad. En förklaring för sådant uppträdande låg, enligt Z.
kanske däri, att Weiss icke på något sätt ville väcka de
ringaste misstankar hos ryssarna, att han tillhört en Ober-
feldkommendantur. Weiss lämnade tillsammans med Z. lägret i
Tjerepowitz och båda överfördes till lägret nr 150 i närheten
av Wologda. Lägrets namn kunde Z. icke längre erinra sig. Här
hade, såsom Z. uppgiver, Weiss, när ryssarna begärde han namn-
teckning för en anklagelse mot en kamrat, vägrat denna under-
skrift och ställt sig helt på kamratens sida. Därigenom föll
han i onåd hos ryssarna. När Z. hösten 1948 frigavs till
Österrike kvarhölls Weiss. Z. tror med bestämdhet att Weiss
hittills icke återvänt, då detta på en eller annan väg borde
ha kommit till hans kännedom.

- - - - -
Wien den 6 februari 1952.

Wingfeldts ant.:
Trop. Hodasi-grävet
(u. Hložhansaus uppgift
om honom som tillfångat "Kaukas
objekt" i Butyrka).

Sleipt efter försök -/klar Dr - Kassel 15/12

P.M.

Samtal med f.d. officeren med.dr. Hans Fick, Innsbruck.

Källa: Dr. Hans Fick, Innsbruck, Fischerstr. 58/11.

Datum: Innsbruck den 3 februari 1952.

F. tillfångatogs i Tjeckoslovakien den 11 maj 1945 och överfördes i september 1945 till lägret nr 437, Tjerepowitz, där han vistades till september 1947. Han överfördes sedermera till lägret nr 7185 Michaelowka och frigavs i september månad 1949. Både i Tjerepowitz och i Michaelowka träffade han Hauptmann Weiss, som han personligen var god vän med. F. påstår att ryssarna från början visste att Weiss tillhört en Oberfeldkommandantur, men att de i alla fall ville pröva honom på hans tillförlitlighet då han i vissa fall hade lyckats förvärva ryssarnas förtroende. Det av herr Zorn nämnda fallet ansåg F. bara vara ett motiv för att kunna kvarhålla Weiss i Ryssland och F. bekräftade även att Weiss hittills icke hade blivit frigiven. F. själv lämnade Ryssland i september 1949. F. ansåg en Överste Heigl såsom en mycket viktig källa, då denne vistats i de mest kända lägren i Ryssland och i Lublianka-fängelset underkastats över 250 förhör. Denne Överste Heigl lär enligt F. vara frigiven och bosatt i Bayern.

Wien den 6 februari 1952.

1290

Utdrag av PM ang. samtal med f.d. officeren Till Tesarek,
Wien XIV, Hütteldorferstrasse 249.

- - - - -

Tillfrågad huruvida T. visste något om Hauptmann Weiss
svarade han, att han senast träffat honom i lägret 7185, där
han vistades under tiden augusti 1947 - april 1948. Enligt
vad han erfarit lär Weiss hava ådömts 2 gånger 25 års eller
sammanlagt 50 års straffarbete.

- - - - -

Wien 26 mars 1952.

1291

Strängt förtroligt.

P.M.

Vid undersökningar i samband med Wallenberg-affären under min tjänstgöring i Wien nämnde en baron von Holzhausen, att han under sin vistelse i ett ryskt fångläger - jag minns icke vilket (möjligen Vologda eller Krasnogorsk) - av en annan österrikisk krigsfånge, en reservkapten vid namn Martin Weiss, erfarit, att denne i ett tidigare fångläger sammanträffat med en svensk, som skulle kunna vara W. I anledning därav erhöll beskickningen i Wien i uppdrag att söka få tag på Weiss, vars adress i Wien vi lyckades erhålla. Det visade sig då, att Weiss fortfarande befann sig i fångenskap.

Genom en slump har jag av härvarande österrikiske t.f.chargé d'affaires idag erfarit, att denne vid ett besök nyligen i Wien av nuvarande utrikesministern Figl erhållit i uppdrag att göra en särskild framställning till ryska vederbörande i ärendet Weiss. Hr Gmoser hade med anledning härav tagit upp frågan med avdelningschefen i MID Pusjkin. Weiss har enligt vad man vet dömts till 25 års straffarbete för att han tillhört ett av de tyska förband, vars officerare vid krigsslutet kollektivt behandlades som krigsförbrytare.

Anledningen till att Figl intresserar sig just för ärendet Weiss kan, såvitt jag förstår, vara, att denne varit anställd i Österreichischer Molkereiverband (?), som torde ha nära politiska anknytningar till Figls grupp inom folkpartiet. Österrikiska vederbörande hyste - enligt vad som framgick av samtalet med Gmoser - tydligen förhoppningar om att i nuvarande läge en aktion i ett konkret fall som detta skulle kunna krönas med framgång.

Moskva den 18 december 1953.

Undert. Knut Hammarskjöld

W/ans
8/8

Utdrag ur strängt förtroligt och personligt
handbrev från envoyén Allard, Wien, till
kabinettssekreterare Lundberg, dagtecknat den
4 augusti 1954.

Vid mitt besök hos generalsekreterare Wildmann
i dag sporde jag denne om den österrikiske reservkaptenen
Martin Weiss, vilken under sin fångenskap i Ryssland
skulle hava träffat Wallenberg. Hr Wildmann, som i min
närvaro satte sig i telefonförbindelse med vederbörande
tjänsteman i inrikesministeriet, meddelade därefter,
att österrikiska ambassaden i Moskva i november 1953
gjort en démarche om Weiss' frigivning. Svaret å denna
framställning, som ingått först under april månad inne-
varande år, hade varit avfattat i vaga och oförbindliga
ordalag samt gått ut på att vederbörande ryska myndigheter
skulle undersöka, huruvida förutsättningar för Weiss'
frigivning och återsändande till Österrike förelågo.
Denne befinner sig sålunda alltjämt i rysk fångenskap.
De ryska myndigheterna hava emellertid aldrig förnekat
detta förhållande.

1292

haga

Bonn, p.t. Köln, den 25 augusti 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

Broder,

I anslutning till meddelande i särskild ordning ber jag härmed få överlämna avskrift av ett brev från fru Herta Moser, som upplyser, att hennes man, general Hilmar Moser vid jultiden 1953 återkom ur krigsfångenskapen. General Moser är gärna beredd att efterförmåga besvara frågor, som vi önska framställa.

Såsom vidare framgår av brevet, hemställer fru Moser, att ett meddelande från henne måtte framföras till Knut Hammarskjöld. Jag ber få överlämna åt Dig att avgöra, huru detta meddelande lämpligen bör framföras.

Jag ber få tillägga, att då tiden gick utan att något besked erhöles från fru Moser, jag genom Suchdienst sökte få fastställt, om hennes man återvänt, och därifrån erhöill svar ungefär samtidigt som fru Mosers brev inkom. Dock uppgav Suchdienst, att mannen återkommit från polsk fångenskap.

Vidare vill jag nämna, att vi sökt komma i kontakt med den i Hinckeldeys lista över hemkomna Vladimir-fångar omnämnde Hermann Meyer, hittills dock utan resultat. Beträffande de i särskild ordning efterfrågade Geniz och Styhler ha vi hänvänt oss till Auswärtiges Amt och avvaktat alltjämt besked därifrån.

/u/ T.Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Bil. handbrev *Grossbrannenberg*.....

Jessing..... d. 25.8.54.....

Avskrift.

(13 b) Grossbrannenberg
Post Brannenburg
den 22.8.54

Sehr geehrter Herr Legationsrat:

Auf Ihre Anfrage vom 12.8. teile ich Ihnen mit, dass mein Mann General a.D. Hilmar Moser, Weihnachten 1953 aus der Kriegsgefangenschaft zurückgekommen ist. -Er ist gern bereit Anfragen von Ihnen zu beantworten, soweit er dazu in der Lage ist.

Ich habe eine Bitte: Würden Sie bitte Herrn Attaché Knut Hammarskjöld, früher in Wien, -ich kenne die jetztige Adresse nicht - benachrichtigen, dass ich jetzt mit den Angehörigen des Hauptmann Martin Weiss, der noch in Russland ist, in Verbindung stehe. Ein Kamerad meines Mannes war vor 1/2 Jahr mit ihm zusammen in einem russ. Lager.

Mit den besten Grüßen

/u/ Herta Moser

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från utrikesrådet Jarring till envoyén
Kumlin, dagtecknat den 11 februari 1955.

Jag återkommit till Ditt handbrev av den 4 november 1954. Jag skulle vara Dig tacksam, om Du på något sätt kunde på nytt taga kontakt med Moser och fråga om han möjligen någon gång kommit i kontakt med en österrikisk kapten Martin Weiss. Om svaret blir jakande, vore vi tacksamma för alla uppgifter han kan ha angående denne Weiss. Jag bifogar ett utdrag ur ett handbrev från Hammar-skjöld till Dahlman av den 16 augusti 1951, av vilket framgår hur Weiss kommit in i bilden.

Utdrag ur strängt personligt handbrev från
envoyén Kumlin, Bonn, till utrikesrådet Jarring,
dagtecknat den 4 april 1955.

Äberopande Ditt handbrev den 11 februari 1955
ävensom meddelande från departementet i särskild ord-
ning den 30 sistlidna mars ber jag få meddela, att ge-
nerallöjtnant Moser numera skriftligen meddelat mig
följande angående Martin Weiss m.m.:

Der Hptm Martin Weiss kam am 25.7.44 mit mir in
russische Kriegsgefangenschaft. Vor einiger Zeit hatte
ich von seinem Bruder, Gutsbesitzer Weiss in Lasseo,
Bezirk Wien, Nachricht, dass er sich noch in russischer
Kriegsgefangenschaft befindet.

- - - - -

Avskrift av strängt förtroligt handbrev från
ambassadsekreterare Knut Hammar skjöld, Moskva,
till kabinettsssekreterare Lundberg, dagtecknat
den 25 maj 1955.

Enligt vad jag underhand erfarit kommer den
österrikiske krigsfången reservkaptenen Martin Weiss
- på min tid i Wien en av nyckelpersonerna i Wallenberg-
efterforskningarna - att i början av juni (6 eller 7)
återbördas till hemlandet.

Weiss Martin

Lorentzon/AE

den 27 jan. 56

CHIFFER

BUD

P

2

Eu^I

Svensk

W i e n

Benäget undersök om kapten Martin Weiss nu återkommit
och utfråga honom i så fall sedvanligt sätt. Hbr Allard/Lundberg
4 augusti 1954.

Cabinet.

Stockholm den 2 februari 1956.

Strängt förtroligt. 3 bil.

Mr. Weiss

Sjöborgsutredningen

P

2

Eu^I

Broder,

./.

./.

./.

Härmed ber jag få översända avskrift av det önskade handbrevet Allard-Lundberg den 4 augusti 1954. Samtidigt ber jag även få översända en av Kumlin gjord promemoria över ett samtal med generallöjtnanten Moser den 4 november 1954, hos vilken kapten Weiss lär ha varit anställd som adjutant. Ävenledes bifogas ett handbrev från Kumlin till Jarring den 4 april 1955 angående Weiss. Vid samtalet med Weiss kan Du säkert även utnyttja Hammar skjöldes promemoria, återad i Wien den 31.12.51 angående upplysningar om Moser. Denna promemoria återfinner Du säkert på beskickningens dossier.

(Gunnar Lorentzon)

Förste Beskickningssekreterare Braunerhielm,

W i e n .

-1- - - -

Avskrift av avskrift.

Strängt förtroligt.

P. M.

angående samtal med generallöjtnanten Moser.

M. berättade, att han i juli 1944, då han var chef för en armékår på fronten i Ryssland, tillfångatogs i avsnittet mellan Bug och Weichsel. Efter några summariska förhör bakom fronten, fördes han med flyg till Moskva, där han insattes i Butyrka-fängelset. I sistnämnda fängelse kvarhölls han endast några få dagar, varefter han överfördes till Lubianka. Här utsattes han för en serie förhör utav NKVD-tjänstemän, som utfrågade honom om militära ting. Förhören ägde rum nattetid, vanligtvis mellan midnatt och kl. 5 på morgonen. M. vägrade emellertid att lämna några upplysningar och hänvisade till Haag-konventionens bestämmelser. Efter omkring fyra veckor förelades han att skriftligen besvara en fråga angående Hitlers avsikter med avseende på luftväpnets användande under fälttåget mot Ryssland.

När han förelades denna precisa fråga, svarade M., att han icke kunde tala om militära ting med polistjänstemän utan endast med en officer av samma rang som han själv innehade, d.v.s. generallöjtnants rang.

Efter några dagar kallades M. till förhör inför en person i rysk generallöjtnantsuniform, som M. av samtalet att döma ansåg verkligen vara en högre officer. När denna till honom ställde samma fråga, hade han för det första invänt, att han icke vore flygofficer och följaktligen icke vore insatt i flygstrategiska förhållanden; för det andra hade han ställt en motfråga till den ryske generallöjtnanten, nämligen vad denne skulle svara, om han på motsvarande sätt tillfrågades om Stalins avsikter i fråga om flygets roll i kriget mot Tyskland. Den ryske generallöjtnanten hade då medgivit, att frågan ur militär synpunkt vore föga rimlig. På M:s fråga hade han försäkrat, att M. inom 14 dagar komme att överföras till ett krigsfängeläger. På M:s begäran hade han sagt, att han gäve sitt hedersord som rysk officer, att så skulle ske. När de 14 dagarna förflutit utan att något hände,

hade M. åberopat generallöjtnantens hedersord, vilket haft till följd, att han inom få dagar överfördes till krigsfångelägrät 20 B utanför Moskva (augusti 1944).

I krigsfångelägrät 20 B kvarhölls M. under två månader, d.v.s. till oktober månad 1944. Härifrån överfördes han vid nämnde tidpunkt till officerslägrät Suzdal, i vilket han vistades i över tre år, nämligen till julen 1947. I Suzdal-lägrät vistades huvudsakligen officerare, som tillfångatogs vid Stalingrad.

M.kunde ej erinra sig numret på cellen)
R.K-n.

Vid jultiden 1947 fördes han åter tillbaka till Lubianka-fängelset i Moskva, där han inhystes i en cell i tredje våningen. Som cellkamrat hade han en dansk läkare vid namn Thomsen. Denne Thomsen, som enligt M. uppgivit sig vara trefaldig doktor (i medicin, biologi och filosofi), hade som representant för danska Röda Korset i juni 1945 kommit till Berlin med en biltransport livsmedel men efter kort tid tagits av ryssarna och sänts till Ryssland. Enligt vad Thomsen berättat för M., hade med samma transport följt en annan dansk, nämligen operasångaren Helge Rosvaenge, som varit anställd vid Berlins statsopera. M. beskrev Thomsen såsom medelstor, mörk och till åldern 36 år.

I Lubiankas tredje våning satt M. tillsammans med Thomsen under cirka 6 månader, nämligen till juni månad 1948. Under denna tid uppnådde han en viss kontakt med en rysk fångvaktare, som bland annat distribuerade maten genom en lucka i dörren. Denna fångvaktare kunde några ord tyska och han erbjöd sig att lära M. litet ryska mot det att han finge förkovra sin tyska. På detta sätt upprätthölls under dessa månader ett slags konversation mellan M. och fångvaktaren, som bland annat omtalade för M., att som fånge i cellen bredvid, där M. och Thomsen sutto, befunno sig en engelsman, en agent i Secret Service. Fångvaktaren hade vidare sagt, att litet längre bort i korridoren befunno sig en bulgarisk diplomat samt vid slutet av korridoren en svensk. M. kunde icke erinra sig, om fångvaktaren angivit, att svensken suttit i sista eller näst sista cellen vid ändan av korridoren. Han hade icke sett några av de fångar, som vakten under samtalen refererat till. Ej heller hade han genom knackningssystemet fått några närmare upplysningar om deras identitet.

I juni 1948 hade M. tillsammans med ett antal tyska

officerare, däribland 12 generaler, förts med flygplan från Moskva till Warschau, där de utlämnades till de polska myndigheterna. Under flygfärden hade de, för att underlätta bevakningsmanskapets uppgift, haft händerna sammanbundna på ryggen. Krigsfångetiden i Polen hade varat från juni 1948 till slutet av december 1953, då M. frigivits tillika med ett stort antal andra fångar. Han hade i Polen vistats i läger i olika delar av landet, bland annat i Lublin, Kolm och under de senaste åren i ett läger 15 kilometer utanför Warschau.

Under det sista året av krigsfångenskapen i Polen hade en egendomlig episod inträffat, som M. relaterade på följande sätt. I juni 1953 hade han helt oväntat förts in till Warschau och i någon av regeringsbyggnaderna mottagits av en elegant klädd dam, som beskrivits såsom maka till en statssekreterare. Denna dam hade sagt till M., att utanför huset stode en bil, som i fortsättningen komme att ställas till hans förfogande tillika med en komfortabel bostad, om M. ville acceptera att antaga en högre befattning i polska armén. Man visste genom studier i hans antecedentia, att han genomgått höga krigsskolor och vore en framstående militär fackman. Man visste också, att hans maka bodde i södra Bayern under små omständigheter men man vore villig att föra henne till Polen, så att makarna skulle kunna bo tillsammans. På detta erbjudande hade M. frågat den okända damen, om hon skulle gilla en polsk officer, som på motsvarande sätt toge anställning i ett annat lands krigsmakt. Hon hade svarat, att hon antagligen icke skulle gilla ett sådant uppförande, men att det i Tysklands fall låge annorlunda till, eftersom Tyskland vore sönderslaget och delat i två delar. Då M., trots dylika invändningar, icke visat sig intresserad, hade hon sagt, att erbjudandet efter en vecka skulle komma att upprepas, och hon hoppades, att M. under mellantiden skulle grundligt överväga saken. M. hade sedermera i ytterligare två reprisar med jämnt en veckas mellanrum förts till den ifrågavarande damen med samma negativa utgång som vid första besöket. Vid jultiden 1953 hade han sedermera, såsom ovan nämnt, frigivits utan några villkor.

Tillfrågad av mig sade sig M. aldrig ha hört namnen Hille, Hofstetter, Loyda, Langfelder, Stahel, Kraft, Pelkonen, Roedel, Supprian, Wallenberg, Wallestein, Zoltan de Rivo, Gentz och Stühler.

När jag nämnde namnet Huber, sade M., att en SS-man med detta namn befunnit sig i lägret Suzdal. Denne hade i det civila livet varit Oberregierungsrat eller Regierungsrat. När ryssarna uppdagat, att han var en SS-man, hade han sänts bort från lägret, och M. visste icke, vad som blivit av honom.

Wien den 4 november 1954.

undert. R. Kumlin.

P.S. Såsom beskickningen i Wien vid flera tillfällen inberättat (hbr Belfrage/Dahlman 16.1.52 bil. 3, hbr Belfrage/Dahlman 6.2.52 (samtal med Kleewein och Wurm), hbr Lorentzon/Carbonnier 8.8.52 (bil. 1 och 2), har den under samtalet nämnde danske operasångaren befunnit sig i Ryssland. Det kan tilläggas, att han för närvarande sjunger i Wien, där han också utövar lärareverksamhet.

R.K.

Avskrift av strängt förtroligt handbrev
från envoyén K u m l i n, Bonn, till
utrikesrådet J a r r i n g, dagtecknat
den 4 april 1955.

Åberopande Ditt handbrev den 11 februari 1955
ävensom meddelande från departementet i särskild ordning den
30 sistlidna mars ber jag få meddela, att generallöjtnant
Moser numera skriftligen meddelat mig följande angående
Martin Weiss m.m.:

Der Hptm. Martin Weiss kam am 25.7.44 mit mir in
russische Kriegsgefangenschaft. Vor einiger Zeit hatte ich
von seinem Bruder, Gutsbesitzer Weiss in Lasseo, Bezirk Wien,
Nachricht, dass er sich noch in russischer Kriegsgefangenschaft
befindet.

Ich habe inzwischen an verschiedene Kameraden ge-
schrieben, die auch vor nicht allzu langer Zeit aus Russland
zurückkamen, ob diese vielleicht etwas wissen über Schwedische
Staatsangehörige, die noch in R. zurückgehalten werden.

Ich konnte nur in Erfahrung bringen, dass im Oktober
1953 sich im Lager Tscherbakov bei Ribinsk Angehörige von
13 Nationen befanden, u.a. Norweger und Finnen, ob sich auch
Schweden dort befanden, konnte mein Kamerad nicht bestimmt
angeben, da ja die Nationen in den Lagern meist von einander
abgesondert gehalten werden. -

Vielleicht weiss die Suchstelle des Roten Kreuzes
in Salzburg Näheres, da in Tscherbakov viele Österreicher
waren."

Vad beträffar fältmarskalken Schörner ha vi före-
tagit vissa sonderingar beträffande lämpligheten av att approche-
ra denne omstridde person. Ehuru sonderingarna icke gett
entydigt utslag, anser jag dock numera icke något avgörande
hinder föreligga mot att söka kontakt med vederbörande. Jag
skall så snart som möjligt återkomma beträffande resultatet.

(Braunerhielm 1956)
Avskrift av personligt handbrev /bläckbrev/
från l.sekr. Braunerhielm till sekr.
Lorentzon, dagtecknat Wien den 31 januari
1956.

Med anledning av meddelande i särskild ordning vill jag meddela att kapten Martin Weiss enligt inrikesministeriet återkommit och är bosatt i Wien.

Handbrevet Allard-Lundberg den 4 augusti 1954 kunna vi emellertid inte hitta på dossier, varför det antingen förintats eller är inlåst i Allarås kassaskåp, där jag inte gärna vill rota. Skulle Du därför vilja vara vänlig att med den kurir, som väl stänger på torsdag, sända mig originalhandlingen, så skall jag ordna utfrågningen under kommande veckända.

Jag lånade Dig en gång en bok om Vorkuta.
Tror Du det finns någon möjlighet att få den åter?

Martin Weihs

samtal med Martin Weihs.

Wien den 13 februari 1956.

Nr 91

1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända en promemoria rörande
samtal med den från sovjettrysk fångenskap återkomne österrikis-
ke medborgaren Martin Weihs. Weihs var tillförordnad chef för
avdelning I C (Abwehr) vid general Mosers stab i Polen, då han
i juli 1944 tillfångatogs tillsammans med denne.

Sven Allard

1293

Bil. till Beskiens i Wien skr.nr 91/56.

Strängt förtrolig.

P.M.

angående samtal med Martin Weihs den 10 februari 1956.

Martin Weihs, Hohenbergstrasse 3, Wien XII, anställd i Milchwirtschaftsfond.

Weihs visade sig vara mycket plågad av minnena av sina upplevelser under fångenskapen och ville ogärna lämna en redogörelse för dessa. Han sade sig genast från början komma att vägra att skildra de allmänna förhållandena i fånglägren och fängelserna. Han sökte undvika att nämna namn på medfångar och drog sig t.o.m. för att beskriva utseendet på de fängelser han suttit i. Han hade svårt att förstå, varför jag insisterade på att utfråga honom, trots att han genast sagt ifrån, att han ingenting visste om svenska fångar.

Weihs arbetade under kriget i avdelning I C vid den Oberfeldkommendantur i Polen, vars chef general Moser var. Weihs var tillförordnad chef för nämnda avdelning, då kommandot i juli 1944 tillfångatogs i Lublin. Efter att under ungefär tre veckors tid hava vistats i olika läger bakom fronten och förhört där fördes han jämte bl.a. general Moser med flyg till Moskva. Han insattes den 6 augusti 1944 i Butirka. På flygplatsen hade han skilts från general Moser, som kom till en annan cell i Butirka. Sedan dess hade Moser och Weihs icke träffats under fångenskapen, men Weihs visste, att Moser efter kort tid lämnat Butirka. Själv satt Weihs i Butirka i olika celler i skilda våningar under omkring 9 månaders tid. Weihs sade sig icke kunna komma ihåg cellnumren. Cellerna hade innehållit mellan 2 och 6 fångar och internerna växlade ofta. Huvuddelen av de fångar, som Weihs satt tillsammans med, voro tyska officerare från Polen. Det enda namn han nämnde var en tysk general Vrannek. Till en början förhördes han mycket, men de tre sista månaderna satt han i en cell i tredje våningen utan att någon gång bliva utfrågad. Slutligen meddelades han av den ryska fängelseledningen, att de uppgifter han om sig själv lämnat under förhören vid kontroll visat sig vara riktiga och att man icke funnit något anklagelsematerial mot honom,

varför han framdeles komme att behandlas såsom krigsfånge. Han fördes så den 5 maj 1945 från Butirka till läger 27 vid Krasnogorsk nära Moskva.

I Krasnogorskläget sattes han i läger nr 3. Där fanns bl.a. även ett läger nr 1, där tyska generaler sutto samt ett läger för civilinternerade. Enligt vad Weihs fick höra, satt i detta operasångaren Helge Rosvaenge.

I december 1945 fördes Weihs till ett krigsfängeläger, Tcherepoviets vid floden Schekna mellan Leningrad och Vologda. Weihs vill minnas, att detta läger hade numret 384. I närheten fanns ett annat krigsfängeläger med numret 158. I Tcherepoviets funnos tyska, österrikiska, rumänska och ungerska krigsfångar samt några polacker, vilkas status Weihs dock icke kände.

Från detta läger fördes han i augusti 1947 till krigsfängeläget Michailovka med lägernumret 185, beläget vid Volga i Ivanovodistriktet. I slutet på 1949 började uppgifter att komma ut, att krigsfångarna snart skulle få komma hem. I november 1949 meddelades dock, att hemresan icke kunde bli av och strax därefter dömdes de kvarvarande tyskarna och österrikarna, sammanlagt omkring 180 personer, efter ett summariskt förfarande till 25 års straffarbete och fördes därefter över till fängelset i Ivanovo, där redan förut en del tyska officerare sutto, vilka efter vanlig rättegång blivit straffdömda. Samtidigt förvandlades Michailovka till ett läger för ryska straffångar. I Ivanovo satt Weihs till 1 maj 1950, då han överfördes till straffarbetsläget Schachti i Donetsbäckenet. Redan i Michailovka hade Weihs blivit sjuk och tillbringade sin sista tid där samt större delen av sin tid i Ivanovo och Schachti i sjuksal. Mot slutet av december 1950 sades det åter, att fångarna skulle frigivas, men den 26 december fördes Weihs med en större grupp istället till Revda omkring 70 km från Sverdlovsk, där han satt till hemtransporten den 4 juli 1955.

Under sin tid som krigsfånge hade Weihs tillstånd att skriva hem, men detta tillstånd indrogs i samband med, att han blev dömd 1949. Först tre år senare fick han åter skriva.

Från fångar, som kommit från Vorkuta till Schachti eller Revda, hörde Weihs, att det skulle finnas svenska interner i Vorkuta. I övrigt hade han vare sig träffat eller hört talas om, att svenskar skulle hållas fångna i Sovjetunionen. Jag nämnde några namn på framträdande tyskar, som vid olika tillfällen suttit i Moskvafängelser och smuglade därvid även in namnet Wallenberg.

Weihs kände icke igen något av dem. Han hade aldrig träffat eller närmare hört talas om några tyska militärer eller diplomat från Rumänien eller Ungern och kunde icke påminna sig, vad någon av dessa hette. Han hade icke heller hört talas om, att utländska diplomater skulle sitta fångna i Sovjetunionen. De enda framstående utlänningar förutom tyskar och österrikare, som han träffat, var några ungerska politiker, vilkas namn han icke ville nämna.

Wien den 10 februari 1956.

Erik Braunerhielm